

วิถีชีวิตและกระบวนการทำประมง : กรณีศึกษา หมู่บ้านประมงหาดวอนนภา ต. แสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี

The Study Of The Fishermen's Ways of Life and Their
Fisheries: A Case Study of the Fisherman in Hatwonnapha
Fisherman's Village, Muang, Chon Buri

สุกัญญา นूरณเดชาชัย*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและกระบวนการทำประมงของชาวประมงในหมู่บ้านประมงหาดวอนนภา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยทำการศึกษาค้นคว้าถึงวิถีชีวิต กระบวนการทำประมง ปัจจัยการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต พิธีกรรมความเชื่อ การเจริญเติบโตของครอบครัวและการสืบทอดอาชีพประมง และการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านหาดวอนนภา

มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากการเข้ามาตั้งรกรากของครอบครัวชาวบ้านเพียง ๒-๓ ครอบครัว ต่อมาจำนวนครอบครัวได้เพิ่มมากขึ้นจากการแต่งงาน โดยความสัมพันธ์ของเครือญาติเป็นไปอย่างแนบแน่นเกี่ยวคู่กัน เกิดระบบเครือญาติจากทางสายเลือดและจากการแต่งงาน ทำประมงเป็นอาชีพหลักทั้งเลี้ยงตัวเองยังชีพและค้าขาย ทั้งสดและแปรรูป รองลงมาคือค้าขายและรับจ้าง

การทำประมงใช้ระบบการผลิตแบบเสรี มี

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ โดยมีกระบวนการผลิตที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันเรื่องระยะเวลาการออกทะเลเท่านั้น โดยเริ่มจากสำรวจบริเวณที่มีสัตว์ทะเลอยู่แล้วจึงวางอวนพร้อมปีกธงไว้เป็นจุดสังเกต เมื่อเก็บอวนแล้วจึงแบ่งส่วนเพื่อบริโภคและขายต่อไป สำหรับปัจจัยการผลิตประกอบด้วยทรัพยากรทางทะเล แรงงานจากเดิมเป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นระบบการว่าจ้าง ทุนจากที่เป็นเรือ ลอบ อวน ปัจจุบันก็มีการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำรวมทั้งแปรรูปเป็นอาหารแห้งเก็บไว้บริโภคและจำหน่าย โดยมีหัวหน้าครัวเรือนทำหน้าที่จัดการการผลิต ซึ่งอาหารทะเลที่ผลิตได้ก็จะนำมาบริโภคในครัวเรือน ส่วนอาหารอื่นๆ จะอาศัยจากสภาพแวดล้อมและร้านค้าที่อยู่ใกล้บ้าน

ด้านเทคโนโลยีการผลิตพัฒนาจากแหและเรือใบมาใช้เครื่องมือที่สามารถจับสัตว์น้ำได้ครั้งละมากขึ้น และใช้เครื่องยนต์เรือแทนแรงลมหรือใช้การจ้างแรงงานจากภายนอก ถึงแม้ว่าการผลิตจะพัฒนาไปแต่ความเชื่อเรื่องแม่ย่านางยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่น โดยต้องประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้แม่ย่านางก่อนที่จะออกเรือทุกครั้ง

ขณะนี้ได้มีการจัดกลุ่มเกษตรกรประมงหมู่บ้านบางแสนล่าง (หมู่บ้านวอนนภา) ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่จัดหาตลาดและแปรรูปสินค้ารวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและการรักษาระบบนิเวศทางทะเล เพื่อนำทรัพยากรนั้นมาแปลงเป็นรายได้หมุนเวียนต่อไป เป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน การเปลี่ยนอาชีพหรือย้ายถิ่นฐานและเพื่ออนุรักษ์อาชีพ

ประมงซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ไม่ให้หายไปจากหมู่บ้านแห่งนี้

Abstract

This research aims to study and collect information on the fishermen's ways of life on eastern coast of Thailand, and the current situation and problems occurring in the village focusing on the fishermen who do fishing as their main career including the fishery culture, the characteristics of the community, belief and rituals, families and population, economy and politics, and social and cultural change in the production process of Hatwonnapha village.

The study found that Hatwonnapha village was formed before World War II from the only 2-3 households settled down here, and then the village was expanded by marriage. The villagers gained good relationships among their kinsmen which its system is formed in two different ways; people related by blood and related by marriage. Most of the villagers are fisherman, vendors, and laborers respectively. Nowadays, fishing can serve one's family, and the fishery products are enough to sell as both fresh sea food and recessed ones.

The production system in this village is considered independently, however there are

middle men in the village who offer prices for the products. Processes of fishing among people in this village are similar. The only difference among people here is the time each person heads to sea. Before leaving for fishing, the fishermen have to view the sea and they have to figure out which parts of the sea have fish, prawns, and crabs. The boat departs then nets are launched and they always mark where the nets launched with poles and flags. After dragging the nets back, fish and other sea creatures will be divided and sold. Factors affecting the production of this village are resources or the sea, labor, capital and production management by the head of the family.

Most of the time the villagers eat what they get from the sea, and they also buy some products from the grocery stores nearby. Technology has been used in this community. Now boats have engines and instruments. They have to hire people from other villages to help with their fishing. The villagers here remains strongly believe in Mae Yaa Nang, so before departing to sea, they always worship the goddess of the boat.

Now the Lower Bangsaen Fishing Group has been formed to find marketplaces and to help with transformation and reservation of

marine resources and help conserve the ecosystem in the sea. Then the resources can be used as their capital. This group will still help solve the debts, careers changing, and migration problems and will help keep the local wisdom existing in this career of fishing which is considered local wisdom.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านหาดวอนนภาเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเทศบาลเมืองแสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี มีพัฒนาการทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจที่มีความสำคัญและเปลี่ยนแปลงมาแต่ละยุคแต่ละสมัย ตั้งแต่เศรษฐกิจแบบชาวประมงสู่เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหมู่บ้านหาดวอนนภาเป็นพื้นที่ที่สมควรอย่างยิ่งที่จะเลือกให้เป็นพื้นที่กรณีศึกษา (Case Study) เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. ศึกษาวิถีชีวิตของชาวประมงหมู่บ้านหาดวอนนภา บางแสน ต. แสนสุข อ. เมือง จ.ชลบุรี
๒. ศึกษากระบวนการทางเศรษฐกิจของชาวประมงในหมู่บ้านหาดวอนนภา

๓. ศึกษาปัจจัยการผลิต รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีของชาวประมง หมู่บ้านหาดวอนนภา

๔. ศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของชาวประมงในหมู่บ้านหาดวอนนภา

๕. ศึกษาลักษณะความเจริญเติบโตของครอบครัวและการสืบทอดอาชีพประมงต่อสมาชิกใหม่ของหมู่บ้านหาดวอนนภา

๖. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านหาดวอนนภา

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและกระบวนการทำประมงของหมู่บ้านประมงชายฝั่งทะเลกรณีศึกษาหมู่บ้านหาดวอนนภาเน้นศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหาดวอนนภา บางแสน หมู่ที่ ๑๔ ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรีเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เกิดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวประมง หมู่บ้านหาดวอนนภา

๒. ทราบถึงกระบวนการผลิตและปัจจัยการผลิต รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีของชาวประมงหมู่บ้านหาดวอนนภา

๓. สามารถมองเห็นความสำคัญของพิธีกรรมและการสืบทอดอาชีพประมงของสมาชิกใหม่ของหมู่บ้านหาดวอนนภา

๔. ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ประมงชายฝั่งของหมู่บ้านหาดวอนนภา

๕. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งให้คงอยู่ไม่เป็นไปตามกระแสของวัฒนธรรมเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวทางการวิจัย ๒ รูปแบบ คือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนเข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลในหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย ตลอดจนวิธีการลอคอคติ (Ethnocentrism) ที่จะเกิดขึ้นในขณะที่เก็บข้อมูลในสนามวิจัย

๒. ใช้เทคนิควิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) เริ่มลงสนามวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ รวม ๓ เดือน โดยใช้เทคนิคการวิจัยดังนี้

๒.๑ การสังเกตทั่วไป (Observation) ได้แก่ การสังเกตลักษณะทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านที่เลือกศึกษา คือ หมู่บ้านหาดวอนนภา สังเกตพฤติกรรมประจำวันและตีความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน และระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรมในหมู่บ้าน

๒.๒ การสำรวจประชากร เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเพศ โครงสร้างของอายุ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติตลอดจนทำแผนภูมิเกี่ยวกับเครือญาติ

๒.๓ การสัมภาษณ์ (Interview) และเก็บประวัติของผู้ให้ข่าว (Key Informant) ในการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุผู้สูงอายุน้อย ๕๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๔ คน เพราะมีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมและกระบวนการทำประมง

๒.๔ เก็บประวัติชีวิตของชาวบ้านวัยหนุ่มสาว ผู้ใหญ่ วัยชรา เพื่อให้ได้เรื่องราวและเหตุการณ์ในหมู่บ้านอย่างละเอียดตลอดช่วงอายุของคนในหมู่บ้าน

๒.๕ วิเคราะห์เนื้อหาคติชาวบ้าน (Folklore) เพราะคติชาวบ้านเป็นประเพณีจากการบอกเล่า (Oral Tradition) ทำให้ทราบถึงบุคลิกของประชากรในหมู่บ้านได้

๒.๖ เก็บรวบรวมวัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเครื่องมือ อุปกรณ์การทำประมง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ทำให้ทราบเบื้องหลังการผลิต และทราบความสัมพันธ์ทางสังคม

๒.๗ ในขณะที่รวบรวมข้อมูล โดยการจดบันทึกงานสนาม (Field Notes) นั้น มีการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีด้วย โดยการใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เครื่องมือการผลิตและวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เรื่องวิถีชีวิตและวิธีการทำประมงของหมู่บ้านหาดวอนนภา มีทั้งข้อมูลทางสถิติจะแสดงในรูปแบบตารางและคำร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่สถิติ

จะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตและกระบวนการทำประมง : กรณีศึกษา หมู่บ้านหาดวอนนภา หมู่ที่ ๑๔ ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” เป็นการศึกษาวถีชีวิตการทำประมงของชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่สมบูรณ์และผลิตเพื่อส่งออกให้กับคนทั่วประเทศ การวิจัยครั้งนี้ทำให้มีความเข้าใจในวิถีชีวิตการทำประมงของหมู่บ้านที่ได้ศึกษามาอย่างสมบูรณ์

การวิจัยวิถีชีวิตชาวประมงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ต้องการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตการทำประมงของชาวประมงชายฝั่งทะเลตะวันออก สภาพปัจจุบันและปัญหา รวมถึงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านหาดวอนนภา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวถีชีวิตของชาวประมงที่มีอาชีพหาปลาเป็นหลัก โดยใช้กรอบแนวคิด ๑. วัฒนธรรมการทำประมง ซึ่งประกอบด้วยระบบเศรษฐกิจ กลุ่มสังคม ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม ๒. องค์กรรวม หมายถึงภาพรวมของข้อมูลพื้นฐานของพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ประชากร เศรษฐกิจ การเมือง ๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ศึกษาว่าวิธีการทำประมงของคนในหมู่บ้านหาดวอนนภา มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการผลิตอย่างไรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสัง-

เหตุการณ์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวคนสำคัญ ซึ่งเป็นชาวประมงในพื้นที่ศึกษาจำนวน ๑๒ คน ใช้เวลาศึกษาแบบสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์รวมเวลา ๓ เดือน แบ่งช่วงเวลาในการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นระยะ ๆ

ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหาดวอนนภาเป็นหมู่บ้านชนากลางใน ต. แสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี มีประชากรทั้งหมดประมาณ ๑,๐๓๓ คน มีจำนวนครัวเรือน ๒๔๖ ครัวเรือน (จากการสำรวจของเทศบาลเมืองแสนสุข ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖) ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนตามบริเวณริมหาดบางแสน และบริเวณศูนย์กลางของหมู่บ้าน เช่น โรงเรียน วัด

สภาพดินฟ้าอากาศ ฝนตกชุก อากาศเย็นช่วงเย็น และอากาศจะร้อนมากในช่วงกลางวัน คุณภาพของน้ำทะเลและทรัพยากรทางทะเลมีปริมาณลดลงและเริ่มมีปัญหาชาวประมงแต่เดิมเคยใช้เรือเล็กหาปลาบริเวณชายฝั่ง ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคือต้องใช้เรือยนต์ออกไปหาปลาในทะเลลึก ด้านการคมนาคมมีถนนลาดยางปูตัวหนอนตลอดชายฝั่งทะเล ซึ่งติดกับที่พักอาศัยในหมู่บ้าน มีถนนตัดผ่านกลางหมู่บ้านทำให้มีความสะดวกสบายในการทำมาหากินและคมนาคมขนส่ง การเดินทางเข้าหมู่บ้านหาดวอนนภาสามารถเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสาร

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมง รองลงมาคือค้าขายและรับจ้าง มีระบบการผลิตที่ดีพอสมควรเพราะผลผลิตขายได้ราคา ได้รับการสนับสนุน

ทางด้านต่าง ๆ จากเทศบาลเมืองแสนสุข ปัจจุบันการทำประมงของหมู่บ้านหาดวอนนภาเป็นแบบเลี้ยงตัวเองเพื่อยังชีพ และเพื่อค้าขายทั้งที่เป็นอาหารทะเลสดและแปรรูป

บ้านหาดวอนนภามีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน คือ วัด โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา และหอกระจายข่าว

ลักษณะทางกายภาพ ประชากร และวัฒนธรรมชุมชนของหมู่บ้านหาดวอนนภา ต. แสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

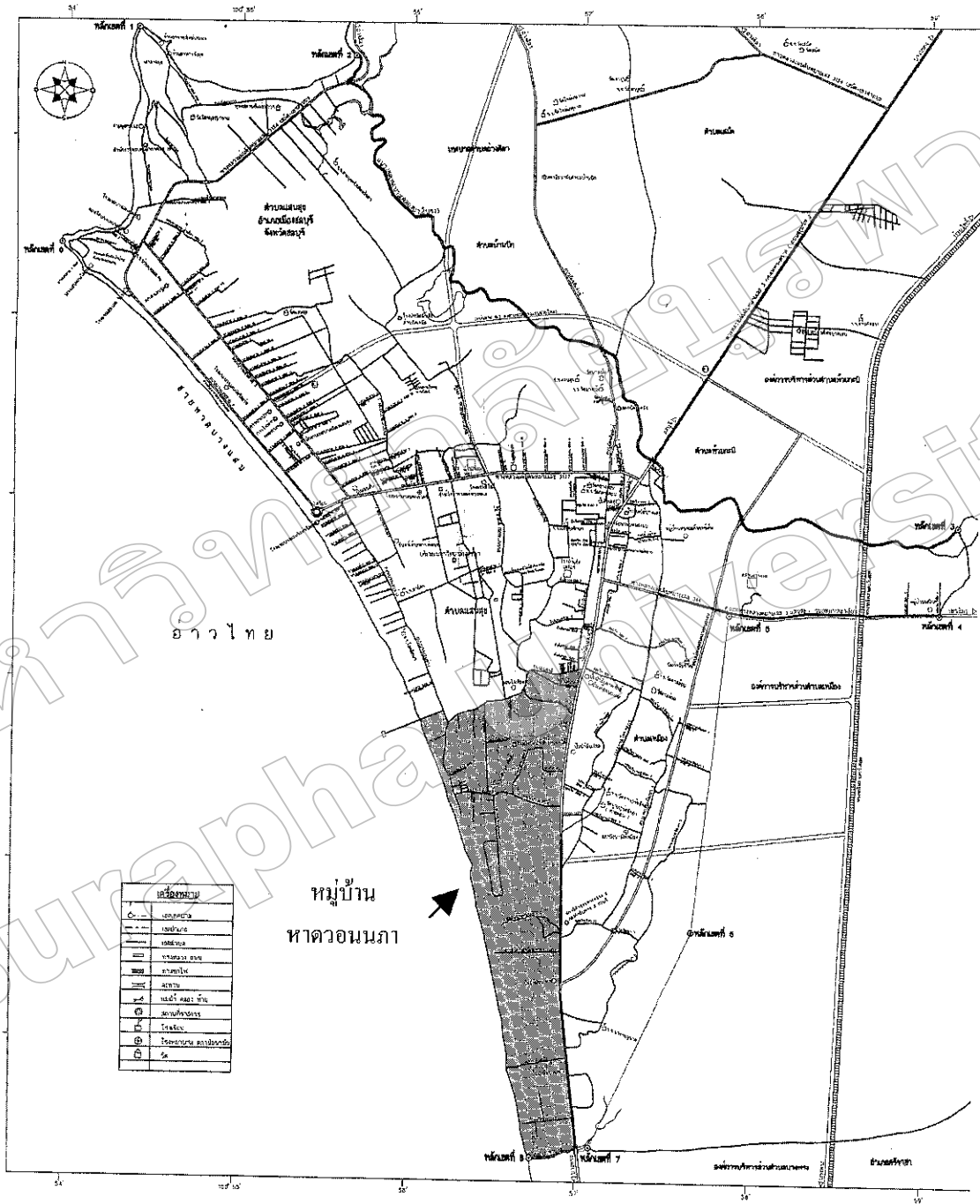
ลักษณะทางกายภาพ

หมู่บ้านหาดวอนนภาตั้งอยู่ที่ ต. แสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี อยู่ห่างตัวจังหวัดชลบุรี ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อกับท้องถิ่นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับถนนเนตรดี ตลอดแนว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับถนนสุขุมวิทและ ชุมชนท้ายตลาด
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา
ทิศตะวันตก	จรดอ่าวไทย

ชุมชนหมู่บ้านหาดวอนนภา มีพื้นที่ ๒.๐๗

ภาพที่ ๑ แผนที่หมู่บ้านหาดวอนนภาในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อ. เมือง จ. ชลบุรี

ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองแสนสุข ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม ๓ ตำบล คือ ตำบลแสนสุขทั้งตำบล (๑๕ หมู่บ้าน) ตำบลเหมืองบางสวน (หมู่ ๑ ถึง หมู่ ๔) และตำบลห้วยกะปิบางส่วน (หมู่ ๕) รวมพื้นที่ทั้งสิ้น ๒๐.๒๖๘ ตารางกิโลเมตร (๑๒,๖๖๘ ไร่)

ลักษณะทางประชากร

หมู่บ้านหาดวอนนภา มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑,๐๓๓ คน ประชากรร้อยละ ๘๐ เป็นบุคคลที่มีพื้นเพอยู่ในพื้นที่ที่เหลือร้อยละ ๒๐ เป็นบุคคลอื่นที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัย ประกอบอาชีพรับจ้าง ทำประมง และค้าขาย

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลในสนามวิจัยพบว่า ในหมู่บ้านหาดวอนนภา ประชากรที่เป็นเด็กถ้าเป็นลูกผู้มีฐานะดี ก็จะให้เข้าโรงเรียนอนุบาลหรือโรงเรียนมีชื่อเสียงในตัวจังหวัด แต่ถ้าฐานะไม่ดีหรือชาวบ้านทั่วไปก็จะให้เข้าโรงเรียนวอนนภาศัพท์ หรือไม่กี่โรงเรียนแสนสุขศึกษาส่วนใหญ่เด็กในวัยเรียนจะเข้าโรงเรียนกันหมดจึงไม่เห็นเด็กวิ่งเล่นหรืออยู่บ้าน คนหนุ่มสาวจะออกไปทำประมง คนสูงอายุจะวางมือจากงานประมงโดยมอบหน้าที่ให้ลูกหลานทำแทน ดังนั้น จึงพบผู้สูงอายุเฝ้าบ้านให้ลูกหลาน หรือนั่งคุยบนแคร่หน้าบ้าน ชาวบ้านหาดวอนนภา ประกอบอาชีพทำประมงเป็นส่วนใหญ่ จึงมีรายได้จากการทำประมงและประกอบอาชีพเสริม ทุกหลังคาเรือนนับถือศาสนาพุทธ ด้านแรงงานหนุ่ม

สาวเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วจะอยู่ทำประมงสืบทอดงานนี้จากครอบครัวต่อไป

ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) ที่มีขนาดเล็กที่สุด เกิดจากการแต่งงานและใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของชายหญิงแล้วสืบลูกหลานเป็นเครือญาติ

ครอบครัวก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมและความร่วมมือกันในสังคม ครอบครัว ชาวบ้านหาดวอนนภาที่เป็นเช่นนี้ ชาวบ้านเล่าสืบ ๆ กันมาว่าหมู่บ้านหาดวอนนภาเกิดจากการเข้ามาตั้งรกรากของครอบครัวชาวบ้านเพียง ๒-๓ ครอบครัว ต่อมามีการแต่งงานกันในรุ่นลูกหลาน และยังคงแต่งงานกับคนต่างถิ่น เป็นผลให้เกิดครอบครัวมากขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่แบบพี่น้อง การร่วมมือกันสืบทอดประเพณีทางสังคม

ในส่วนของเครือญาตินั้น ชาวบ้านให้ความสำคัญแก่ญาติที่เป็นฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ความสัมพันธ์ของเครือญาติเป็นไปอย่างแนบแน่นเกื้อกูลกัน (Reciprocity) ในด้านต่าง ๆ คือ ช่วยเหลือด้านแรงงาน ดูแลยามเจ็บป่วย ช่วยเหลือด้านการเงิน สนับสนุนการเป็นผู้นำชุมชน และสืบทอดประเพณี และพิธีกรรม

พื้นฐานของระบบเครือญาติในหมู่บ้านนั้นจะมาจาก ๒ กลุ่ม ด้วยกัน โดยกลุ่มแรกจะมีความสัมพันธ์โดยทางสายเลือด กล่าวคือ การมีพ่อแม่เดียวกัน ปู่ย่า ตายาย เดียวกัน จากการศึกษา

พบว่าคนในหมู่บ้านหาดวอนนภานั้นมีตระกูลใหญ่ ๆ เพียง ๓ ตระกูล คือ ๑. ตระกูลบุญสาย ๒. ตระกูลหน่อเนื้อ ๓. ตระกูลยิ้มละมัย และพบว่านามสกุลบุญสายเป็นตระกูลที่มีใช้มากที่สุด

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน เมื่อแต่งงานกันแล้ว คนทั้ง ๒ ตระกูลก็จะมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติโดยเข้ามาเกี่ยวข้องกันไม่ใช่ทางสายเลือดแต่เป็นการเกี่ยวพันด้วยการแต่งงาน ส่วนการทำพิธีแต่งงานของคนในหมู่บ้านหาดวอนนภานั้นจะไม่มีพิธีมากมายนัก เพียงแต่ให้พ่อแม่ของทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายมารู้จักและรับรู้ เนื่องจากการแต่งงานของคนในหมู่บ้านเป็นการแต่งงานของกลุ่มเครือญาติที่รู้จักกันอยู่แล้ว เมื่อแต่งงานกันแล้วจึงได้มาปลูกสร้างบ้านเรือนในบริเวณที่เคยอยู่อาศัยแต่เดิมหรืออาศัยรวมกันในบ้านของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง ซึ่งมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ทำให้คนในหมู่บ้านมีความผูกพันเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกันในแต่ละครอบครัว ซึ่งในครอบครัวหนึ่ง คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือมีศักดิ์เป็นพ่อนั้น อาจจะเป็นน้องเขยของอีกครอบครัวหนึ่งและอาจจะเป็นหลานของอีกครอบครัวหนึ่ง ทำให้เรียงลำดับญาติได้ยาก แต่คนในหมู่บ้านไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการเรียงลำดับญาติมากนักแต่จะให้เกียรติผู้ที่มีอายุมากกว่าเป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์แบบเครือญาติดังกล่าวเป็นรากฐานที่สำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในหมู่บ้านหาดวอนนภา ดังนั้นในการทำประมงซึ่งไม่สามารถที่จะทำได้คนเดียว

จึงต้องมีการช่วยเหลือกันหรือการพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อพี่ ป้า น้า อา มาช่วยเหลือตนเองในเวลาทำประมง ต่อมาเมื่อถึงเวลาที่พี่ ป้า น้า อา ทำประมง ฝ่ายหนึ่งจึงไปช่วยอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความเต็มใจ โดยมาตรฐานมาจากระบบเครือญาติทั้งทางสายเลือดและไม่ใช้สายเลือด

ประวัติและพัฒนาการของชุมชนหาดวอนนภา

หมู่บ้านหาดวอนนภาเป็นชุมชนประมงที่มีอายุเก่าแก่กว่า ๑๐๐ ปี ชายทะเลแถบนี้เป็นป่าเสม เดิมชุมชนนี้มีชื่อเรียกว่า “เพิงล่าง” (บางแสนล่าง) ต่อมาเมื่อประมาณ ๖๐-๗๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งขณะนั้นมีชาวบ้านอาศัยอยู่เพียง ๔-๕ หลังคาเรือน ได้มีคหบดีชื่อ คุณนายวอน นภาศัพท์ ภรรยาหมอชิต (ยานต์ลุ่มหมอชิต) มาซื้อที่บริเวณเพิงล่าง (บางแสนล่าง) เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และได้บริจาคที่ดินนั้นสร้างโรงเรียนให้แก่ชุมชนชาวบ้านจึงเรียกชุมชนนี้เพื่อเป็นเกียรติแก่คุณนายวอน นภาศัพท์ ว่า “หาดวอนนภา” รวมทั้งตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนวอนนภาศัพท์” ปัจจุบันเป็น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ ชาวชุมชนหาดวอนนภาเป็นคนไทย และคนไทยเชื้อสายจีน ดำเนินชีวิตด้วยการออกทะเลหาปลาด้วยเรือเล็ก ๆ เครื่องมือง่าย ๆ บ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านเล็ก ๆ หลังคามุงจากฝาขัดแตะ ใต้ถุนโปร่ง

ต่อมาเมื่อมีรายได้จากการทำประมงดีขึ้น

เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำประมงจึงมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีเรือยนต์ขนาดกลางและใหญ่ใช้สามารถออกจับปลาได้ไกลๆ ได้ปลามากขึ้นนำไปขายที่สะพานปลาทั้งที่แหลมแท่น สามมุข อ่างศิลา และศรีราชา บ้านเรือนและชุมชนขยายใหญ่ขึ้นคนจากพื้นที่ตอนบนของหนองมนก็อพยพมาอยู่ชาวกรุงเทพฯ นิยมมาซื้อที่ปลูกบ้านพักตากอากาศชายทะเลกันมากขึ้น ชุมชนหาดวนนนขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมาอกจากอาชีพประมงแล้วยังมีอาชีพที่เกี่ยวข้องเป็นผลผลิตที่เกิดจากการประมง เช่น ทำน้ำปลา ผลิตภัณฑ์อาหารแห้ง สร้างรายได้แก่ชุมชนเป็นอย่างดี

พัฒนาการของชุมชนในท้องถิ่น

ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ชุมชนต่าง ๆ ในเทศบาลเมืองแสนสุขยังไม่เป็นที่รู้จักของคนภายนอก ยกเว้น ชุมชนเขาสามมุขซึ่งเป็นชุมชนเล็กๆ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีบ้านเรือนเพียง ๓-๔ หลัง เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพทางการประมง เขาสามมุขในสมัยนั้นมีลักษณะคล้ายๆ เกาะอยู่ริมฝั่งทะเล ตอนกลางเขาเป็นป่าดงดิบ เขิงเขาเป็นป่าแสม ป่าโกงกาง ชายฝั่งทะเลมีลิงและงูชุกชุมมาก ตรงหัวเขาด้านตะวันตกมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านใกล้เคียงนับถือคือ เจ้าแม่สามมุข

หลังจากนั้น ได้มีการพัฒนาและเจริญขึ้นเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาสร้างบ้านพักตากอากาศขึ้นทางด้านตะวันตกของเขา ประมาณปี

พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๘ นอกจากนั้นยังสร้างบ้านรับรองของรัฐบาลเพื่อใช้รับรองบุคคลสำคัญและอาคันตุกะจากต่างประเทศ ตลอดจนที่ประชุมคณะรัฐมนตรี รวมทั้งสร้างบ้านพักสำหรับข้าราชการอีก ๑๓ หลัง และตัดถนนเชื่อมจากบางแสนไปเขาสามมุขโดยรอบและได้เวนคืนที่ดินส่วนหนึ่งจากชาวบ้าน รวมพื้นที่จับจองและเวนคืนทั้งสิ้น ๑๑๓ ไร่

หลังสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. ๒๕๐๑) เขาสามมุขไม่คึกคักดังแต่ก่อน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สร้างบ้านรับรองของรัฐบาลขึ้นใหม่ที่แหลมแท่น (ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเขาสามมุข) บุคคลสำคัญของรัฐบาลก็ย้ายไปประชุมและพักผ่อนกันที่บ้านรับรองแหลมแท่น บ้านรับรองของรัฐบาลที่เขาสามมุขก็ถูกละเลยและทรุดโทรมลงตามลำดับ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ทางเทศบาลตำบลแสนสุขในขณะนั้นได้จัดทำโครงการนำร่องในการพัฒนาเขาสามมุขให้เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญและได้พัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและอนาคต โดยเริ่มต้นพัฒนาพื้นที่ด้านตะวันออกของเขาสามมุข ช่วงต่อจากศาลเจ้าแม่สามมุขจีนไปทางใต้แล้วพัฒนาเชื่อมต่อรอบเขาสามมุขไปยังแหลมแท่น ชายทะเลบางแสนตลอดแนว และถนนอ่างศิลา พร้อมทั้งปรับปรุงพื้นที่ริมทะเลแหลมแท่น ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ แหลมแท่น เขาสามมุข ชายหาดบางแสนเพื่อให้ประชาชนมีทั้งสถานที่พักผ่อนชมทัศนียภาพเพื่อนันทนาการ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติสวนสุขภาพที่จำหน่ายของที่ระลึกและ

อาหาร ฯลฯ

ประเพณีท้องถิ่นและพิธีกรรมที่สำคัญในรอบ ๑ ปี

ชาวบ้านหาดวอนนภา มีประเพณีวัฒนธรรม และพิธีกรรมที่สำคัญหลายประเพณี ซึ่งมีความหลากหลาย เนื่องจากชาวบ้านวอนนภา มีทั้งที่เป็นชาวพื้นบ้านและบุคคลต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ทั้งคนภาคกลางและภาคอีสาน ดังนั้น ประเพณีต่าง ๆ จึงมีทั้งความเหมือนและความต่างจากท้องถิ่นอื่น ประเพณีและพิธีกรรมของชาวบ้านหาดวอนนภา จึงแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ที่ปฏิบัติเหมือนท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา และประเพณีอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นประเพณีเฉพาะของชาวบ้านหาดวอนนภา

ประเพณีที่ปฏิบัติเช่นเดียวกับท้องถิ่นทั่วไป มีดังนี้

ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่

เทศบาลเมืองแสนสุข ได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้ร่วมกันทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ เพื่อเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

วันมาฆบูชา

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปี เชิญชวน

พุทธศาสนิกชนในหมู่บ้าน และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์สามเณร ภายในวัดจัดทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ตอนเช้ามีพระธรรมเทศนา ตอนเย็น ประมาณ ๑๖.๓๐ น. เชิญพระภิกษุสงฆ์สามเณร พ่อค้า ประชาชน เดินเวียนรอบศาลาบูชาพระรัตนตรัย ๓ รอบ เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

ประเพณีสงกรานต์

คือวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ของทุกปี เชิญชวนพุทธศาสนิกชนในหมู่บ้านจัดงาน เทศกาลวันมหาสงกรานต์ ตอนเช้าทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ และบริจาคปัจจัยไทยทาน ตามกำลังศรัทธา อุทิศส่วนกุศลให้ปู่ย่า ตายาย เครื่องญาติ และบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ตอนบ่าย เชิญพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือผู้อาวุโสในหมู่บ้านออกรับการรดน้ำดำหัว และบุตรหลานที่มีอายุน้อยขอกราบขมาลาโทษต่อผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ กล่าวคำอวยพรให้แก่ลูกหลาน

วันวิสาขบูชา

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี วันนี้จัดกิจกรรมทางศาสนา คือ เชิญชวนพุทธศาสนิกชนในหมู่บ้าน และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ สามเณรในวัด จัดทำบุญตักบาตรตอนเช้า ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีพระธรรมเทศนาเรื่องพระปฐมสมโพธิให้ประชาชนฟัง ตอนเย็นเชิญ

ชวนพุทธศาสนิกชนที่มาในงานเวียนเทียนรอบๆ ศาลาการเปรียญระลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้าธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ๓ รอบ สวดมนต์ทำวัตรเย็น

วันอาสาฬหบูชา

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี วันนี้จัดกิจกรรมทางศาสนา ๒ วัน คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ตรงกับวันพระพุทธรเจ้าเทศนาพระธรรมจกักปวัตตนสูตรให้พระเบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ฟังจนสำเร็จพระอรหันต์ทุกองค์ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ คือวันเข้าพรรษาของพระภิกษุสงฆ์สามเดือนไตรมาส พระภิกษุสงฆ์ต้องกำหนดเอาที่ใดที่หนึ่งเป็นที่พักแรม ไปไหนได้แต่ต้องกลับมาที่เดิมอยู่ไปตลอด ๓ เดือน วันนี้มีการเวียนเทียนกับสวดมนต์ทำวัตรเย็น ระลึกถึงพระพุทธรคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ

ประเพณีท้องถิ่นและพิธีกรรมสำคัญในรอบปีของชาวหาดวอนนภา สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ประเพณี	ลักษณะกิจกรรม	ช่วงเวลาที่ยังดำรง
๑. ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่	ทำบุญ ตักบาตร	มกราคม
๒. วันมาฆบูชา	ทำบุญ ตักบาตร	มีนาคม
๓. ประเพณีสงกรานต์	ทำบุญตักบาตร รดน้ำผู้ใหญ่	เมษายน
๔. ประเพณีก่อพระทรายวันไหล	ทำบุญตักบาตร ก่อพระทราย	เมษายน
๕. ตรุษไทย ตรุษสงกรานต์	ทำบุญตักบาตร ขนทรายเข้าวัด	เมษายน
๖. วันวิสาขบูชา	ทำบุญตักบาตร	พฤษภาคม
๗. วันอาสาฬหบูชา เข้าพรรษา	ทำบุญตักบาตร แห่เทียน	กรกฎาคม
๘. วันออกพรรษา	ทำบุญตักบาตร	ตุลาคม
๙. ทำบุญกลางบ้าน วันลอยกระทง	ทำบุญตักบาตร ลอยกระทง	พฤศจิกายน

ตารางที่ ๑ กำหนดช่วงเวลากิจการจัประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในรอบปีของชาวบ้านหาดวอนนภา

ประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมที่ปฏิบัติโดยเฉพาะของชาวบ้านหาดวอนนภา

ประเพณีก่อพระทรายวันไหลบางแสน

ประเพณีวันไหลในอดีตนั้น คนไทยจะนิยมสร้างเจดีย์ไว้ในวัด เพราะถือว่า เจดีย์เป็นปูชนียสถานที่สำคัญ ทุกวัดจึงมีเจดีย์อยู่ในวัดทั้งขนาดองค์ใหญ่ ขนาดองค์กลาง และขนาดองค์เล็ก เจดีย์องค์ใหญ่ที่สุดนิยมสร้างไว้หลังอุโบสถหรือวิหาร เพื่อบรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ เมื่อกราบนมัสการ พระประธานในพระอุโบสถก็เท่ากับได้กราบนมัสการพระบรมสารีริกธาตุด้วย ประเพณีวันไหลเป็นประเพณีไทยที่ได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีโดยมีการทำบุญ

ในวันเทศกาล

งาน ประเพณี ก่อพระทรายวันไหล บางแสน เป็นงานที่ทางเทศบาลเมืองแสนสุขจัด ขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงวันที่ ๑๖-๑๗ เมษายน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีและการละเล่นพื้นบ้านอัน ดึงงามของชาวบางแสนให้คงอยู่ และเป็นที่ยู้งัก แพร่หลายตลอดไป

เทศบาลเมืองแสนสุขร่วมกับบริษัทห้าง ร้านภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาล ได้ร่วม กันจัดประเพณีอันยิ่งใหญ่ ณ บริเวณชายหาด บางแสน โดยนิมนต์พระทุกวัด ภายในตำบล แสนสุขมาประกอบพิธีสงฆ์ กิจกรรมในงาน วันไหลจะประกอบด้วย การทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูป ก่อพระเจดีย์ทราย ตรวจ สุขภาพและรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ รวมทั้งเล่นสาด น้ำสงกรานต์ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาพื้นเมือง เช่น การแข่งขันชักเย่อ การแข่งขันตะบ้า ฯลฯ ปัจจุบัน งานทำบุญวันไหล ได้ถูกเปลี่ยนชื่อใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันว่า “งานก่ อพระทรายวันไหลบางแสน” ในปัจจุบันได้จัด กิจกรรมเพิ่มขึ้นคือ การประกวดก่พระทรายวัน ไหล ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในตำบล แสนสุขจะร่วมประกวดก่พระทรายกันอย่างคึกคัก เพื่อรักษาประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากชาวบ้านหาดวอนนภาจะได้เข้า ร่วมจัดประเพณีวันไหลกับเทศบาลเมืองแสนสุข แล้ว ชาวบ้านยังได้จัดประเพณีวันไหลหาดวอน นภาขึ้นด้วย เป็นการจัดกิจกรรมเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน

มีการก่พระทราย ทำบุญตักบาตร และรดน้ำ คำหัวผู้สูงอายุเป็นประเพณีเฉพาะเพื่อสร้างความ รักและผูกพันให้กับคนในชุมชน ทำให้ชุมชน อบอุ่นและเข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีที่สำคัญของชุมชนหาดวอนนภา นอกจากประเพณีวันไหลแล้วยังได้จัดประเพณี ทำบุญกลางบ้าน โดยจะทำในวันลอยกระทงของ ทุกปี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลและขอขมา ลาโทษภูติผีปิศาจ เจ้ากรรมนายเวร ผู้ล่วงลับไป แล้วในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้คนใน หมู่บ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ทั้งนี้คนในหมู่บ้าน จะร่วมกันจัดพิธีทำบุญตักบาตร และประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาในวันลอยกระทงตามความ เชื้อแบบประเพณีโบราณ

กลุ่มทางสังคม

กลุ่มทางสังคมของชาวบ้านหมู่บ้านหาด วอนนภา ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ภาพรวม โดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีการรวมตัวกันในรูปแบบที่ เป็นทางการ แต่จะมีการรวมตัวแบบเครือข่ายติ แบบพึ่งพาช่วยเหลือกัน เช่น กลุ่มทำประมง กลุ่ม ถักสานเครื่องมือทำมาหากิน กลุ่มสมุนไพร

กลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง และมี การดำเนินงานที่เป็นระบบ ก็คือ กลุ่มสตรีแสนสุข โดยมีนางสดิต คุณปลื้ม (ภรรยา นายสมชาย คุณปลื้ม หรือ กำนันเป้าะ) เป็นประธาน

กิจกรรมที่กลุ่มสตรีแสนสุขดำเนินการ คือ กิจกรรมให้ความช่วยเหลือเรื่องอาชีพ เรื่อง ครอบครัวยุ สุขภาพอนามัย และนันทนาการ กลุ่ม

สตรีแสนสุขนับเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในตำบลแสนสุขอย่างยิ่ง เนื่องจากสตรีของตำบลแสนสุขเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการทำงานของฝ่ายชาย ที่ส่วนใหญ่มักจะทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งตัวสตรีเองก็มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนด้วย เช่น ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และอาสาสมัครต่าง ๆ เหล่านี้จะรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่มีการให้ความรู้ความเข้าใจให้วิชาการ ทั้งวิชาการเฉพาะด้านและความรู้ทั่วไปแก่สมาชิก

เมื่อสมาชิกรวมกลุ่มกัน และมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชากร ชาวบ้านหาดวอนนภา บางแสน ตำบลแสนสุข แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น สรุปว่าการรวมกลุ่มทางสังคมมีประโยชน์ในการกระชับความสัมพันธ์ของสมาชิก และมีการพัฒนาทั้งวิชาการและปัจจัยการทำประมง ตลอดจน คุณภาพชีวิตของประชากรชาวแสนสุข ซึ่งมีแนวโน้มในอนาคตว่ากลุ่มทางสังคมในลักษณะเช่นนี้ จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนตำบลแสนสุข ที่มีความพิเศษ และความเข้มแข็งชุมชนหนึ่งของประเทศไทย

ด้านการจัดชนชั้นทางสังคม (Social Stratification) หมู่บ้านหาดวอนนภา มีการจัดชนชั้นทางสังคม โดยจัดตามสถานภาพทางสังคมดังนี้

- พระสงฆ์
- ข้าราชการ

- นักธุรกิจ
- นักการเมือง
- ผู้นำชุมชน
- ชาวบ้านทั่วไป

วัฒนธรรมทางวัตถุและเทคโนโลยี

ชาวประมงในหมู่บ้านหาดวอนนภา มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สมถะ บ้านเรือนยังคงหลงเหลือสภาพแบบบ้านชาวประมงดั้งเดิมอยู่ ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มากนักก็ เป็นบ้านที่ทำจากตับจาก มีลักษณะคล้ายกระท่อม ยกพื้นสูง มีใต้ถุน เนื่องจากในอดีตนั้น มีคลองกั้นกลาง บ้านเรือนที่ตั้งอยู่สองฝั่งคลองต้องสร้างบ้านแบบใต้ถุนสูง เหตุที่บ้านมุงจากนั้น เพราะเป็นวัสดุที่มีอยู่ทั่วไป ก่อสร้างง่าย สร้างใหม่ได้เรื่อย ๆ เสียค่าใช้จ่ายน้อย

แต่ปัจจุบันเมื่อวัฒนธรรมเจริญขึ้น การก่อสร้างแบบใหม่ด้วยปูนได้รับความนิยมแทนที่ บ้านมุงจาก ทั้งเรื่องของความคงทน ความสวยงาม และสะดวกสบาย คลองที่เคยอยู่กั้นกลางก็ถูกถมเป็นถนนทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น จากเมื่อก่อนที่เมื่อจับปลา หรือสัตว์ทะเลมาได้ก็ต้องพายเรือข้ามคลองไปขายที่ตลาดหนองมน หรือไม่กี่ลูนน้ำข้ามคลองไป แล้วเดินไปอีกประมาณ ๓ กิโลเมตร เปลี่ยนเป็นโดยสารรถมอเตอร์ไซค์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “รถเครื่อง” นั่นเอง เข้าไปขายยังตลาดใครที่ไม่มีพาหนะ ก็สามารถใช้บริการจากพ่อค้าคนกลางได้ โดยจะเข้ามารับซื้อถึงบ้าน บ้านใดที่มีรถยนต์ก็สามารถเดินทางติดต่อคมนาคม

ระหว่างหมู่บ้านและโลกภายนอกได้สะดวก

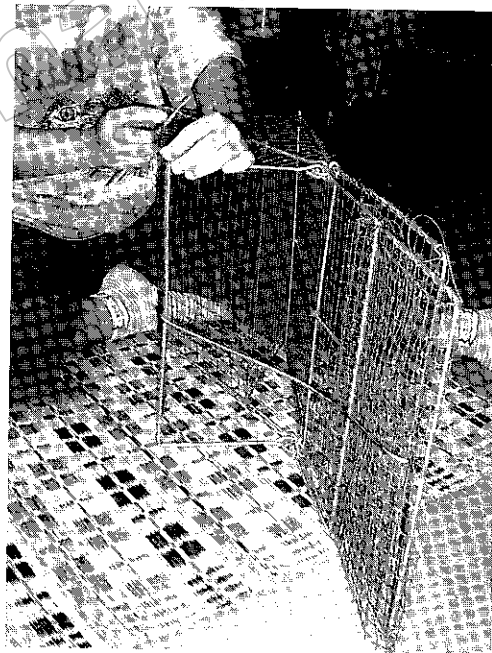
ส่วนเครื่องใช้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละครัวเรือน แต่ที่ทุกบ้านที่เห็นจะเป็นวิฤตและทีวี เหตุผลก็เพื่อรับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอกข่าวที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสนใจเป็นอันดับแรก คือ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ นั่นเพราะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับคนในหมู่บ้าน เช่น ข่าวน้ำมันขึ้นราคา ราคาปลาแต่ละประเภทที่ขึ้นลงในแต่ละวัน รัฐบาลมีมาตรการอะไรออกมาใหม่บ้างที่เกี่ยวข้องกับชาวประมง กฎหมายการประมงเขตใดเข้าได้เขตใดเข้าไม่ได้ ทั้งนี้รับรู้เพื่อที่จะได้ทันข่าวสาร ไม่ถูกพ่อค้าคนกลางหลอกเอาได้ และยังใช้เพื่อการนัดหมายการในครอบครัวอีกด้วย นอกจากนี้ก็มีพัดลม ตู้เย็น ส่วนรถยนต์ เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ

อากาศ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ก็ขึ้นอยู่กับว่าใครมีฐานะมากน้อยเพียงใด

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ชาวบ้านหมู่บ้านหาดวอนนภา มีการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทเทคโนโลยี โดยวัดจากความจำเป็น ถ้าไม่จำเป็นหรือเพื่อความทันสมัยเท่านั้นมีความเป็นไปได้น้อยที่ชาวบ้านจะตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้เรื่องของรายได้อาจมีส่วนสำคัญ เพราะอาชีพประมงเป็นอาชีพที่รายได้ไม่แน่นอน

การประมงในหมู่บ้านหาดวอนนภา

สำหรับการประมงในหมู่บ้านวอนนภา นั้น มีประวัติตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในสมัยนั้นเป็นการประมงพื้นบ้าน โดยใช้เรือใบ

ภาพที่ ๒ การทำลอบปู

เรือพายหรือเรือแจวขนาดเล็กความยาวประมาณ ๔-๘ เมตร ออกหาปลาตามชายฝั่งทะเลบางแสน เครื่องมือในการประมงก็ได้แก่ แห หรือตาข่าย ขนาดเล็ก ลอบปลา จันปู ตะขอเกี่ยวปู โป๊ะ และ แหเลน เครื่องมือที่ใช้ลวนเป็นเครื่องมือที่จับสัตว์น้ำได้ในปริมาณน้อย เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ทรัพยากรทะเลมีอยู่มากมาย จำนวนคนที่ประกอบอาชีพประมงในหมู่บ้านยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการประมงแบบยังชีพ และ นำส่วนเกินออกขาย อีกทั้งเทคโนโลยีด้านการประมงยังไม่เจริญก้าวหน้านัก

หลังสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา จำนวนประชากรในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น อาชีพประมงได้รับความนิยม และเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มีจำนวนชาวประมง และ เรือประมงเพิ่มขึ้นมาก จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง เหลือเฟือก็เริ่มน้อยลง และไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากลักษณะการประมงที่ยังชีพ เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการค้ามากขึ้น รูปแบบการประมง รวมทั้งเครื่องมือก็ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เรือจากที่เคยใช้เรือใบ เรือพาย หรือเรือแจว ก็มี เครื่องยนต์มาช่วยให้สามารถขยายเขตการประมง ออกไปได้ไกลมากขึ้น บางครั้งก็ต้องออกไปไกล ถึงทะเลภาคใต้ แถบจังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือถึง น่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม และกัมพูชา แต่ต้องคอยระวังไม่ให้ถูกจับกุม

เมื่อความต้องการสินค้ามีมากขึ้น อุปกรณ์ในการประมงก็เปลี่ยนไปด้วย จากใช้อุปกรณ์ขนาดเล็ก จับได้ปริมาณน้อยต่อครั้ง ก็เริ่มมีการใช้

ลอบปู อวน แต่ยังคงเป็นอวนตาใหญ่ กว้าง มุ่งจับ เฉพาะสัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่เท่านั้น แต่เนื่องจาก จำนวนทรัพยากรที่ลดลงอย่างรวดเร็ว และเพื่อหา สินค้ามาขายเพื่อความอยู่รอด ชาวประมงจึง เปลี่ยนอุปกรณ์ให้มีขนาดตาที่เล็กลง เพื่อที่จะสามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ซึ่งการทำอย่างนี้ ถึงแม้ว่าจะขายไม่ได้ราคา แต่ก็ยังสามารถมีสินค้า ขายได้

คนในหมู่บ้านหาดวอนนภาได้มีการ ประกอบอาชีพประมงเพื่อหาเลี้ยงตนเอง อาชีพประมงของคนในหมู่บ้านนั้นมีการจำกัดหน้าที่ ผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวจะออกเรือ ไปหาปลาและสัตว์ในทะเล ส่วนผู้หญิงและเด็ก นั้นส่วนใหญ่จะทำงานอยู่ที่บ้าน เนื่องจากคนใน สมัยอดีตมีข้อจำกัดที่ว่าผู้หญิงไม่สมควรขึ้นคร่อม เรืออาจจะทำให้แม่ย่านางเรือไม่พอใจและทำให้ จับปลาไม่ได้มาก

ในการหาปลาและสัตว์ทะเลนั้นจะใช้ อวนและลอบเป็นเครื่องมือในการหา โดยเครื่องมือเหล่านี้ส่วนใหญ่จะทำขึ้นมาเอง ปลาและสัตว์ ทะเลที่หาได้จะเป็นปลากุเลา ปลาหมึก ปูม้า และ หอยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสัตว์ที่หาได้นี้มีมาก ในเขตบริเวณที่น้ำไม่ลึกมากนัก ทำให้ง่ายต่อการ ดักและจับ ในการออกเรือในแต่ละครั้งนั้นจะไป ตั้งแต่เช้าตรู่และจะกลับมาในช่วงสายหรือเย็น ก็แล้วแต่ระยะทางที่ออกไปและกระแสลมด้วย

ในการออกเรือแต่ละครั้งนั้น ก่อนออกเรือ ชาวบ้านจะบอกกล่าวเพื่อนบ้านหรือคนใน ละแวกบ้าน เพื่อมาช่วยในการออกหาปลาคนใน

หมู่บ้านคนใดว่างก็จะมาช่วยในการออกเรือ เมื่อได้ปลามาแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของเรือจะแบ่งปลาที่ได้จากการออกทะเลให้กับผู้ที่มาช่วยเหลือในการร่วมกันออกทะเลเพื่อแสดงถึงการมีน้ำใจและการโอบอ้อมอารี และการแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น ทำให้คนในหมู่บ้านมีมิตรไมตรีต่อกัน

การออกทะเลเพื่อหาปลาในแต่ละครั้งนั้น คนในชุมชนจะมีพิธีกรรมเนื่องในการออกเรือเพื่อหาปลา โดยการใช้เรือขนาดเล็ก ซึ่งก่อนที่จะออกหาปลานั้นจะมีการเซ่นไหว้แม่ย่านางเพื่อเป็นการขออนุญาตให้เรือออกไปหาปลาเพื่อให้ได้ปลาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งให้เป็นสิริมงคล และขวัญกำลังใจแก่ชาวประมง เครื่องเซ่นไหว้แม่ย่านาง ประกอบด้วยธูป ๕ ดอก กล้วย ส้ม อาหารหวานต่างๆ และผ้าสีแดง โดยเอาเครื่องเซ่นไหว้ดังกล่าวไปไว้ที่บริเวณหัวเรือแล้วจุดธูปบอกกล่าว

ให้แม่ย่านางช่วยคุ้มครองและให้ได้ปลามากๆ ในการออกทะเล แล้วจึงนำผ้าแดงมาผูกที่หัวเรือเมื่อทำพิธีไหว้แม่ย่านางเรือแล้ว ชาวประมงจึงนำเรือออกทะเลได้ โดยมีผู้ช่วยไปเพียงหนึ่งถึงสองคนเท่านั้น เพราะเนื่องจากว่าเรือมีขนาดเล็กไม่สามารถนำผู้ช่วยไปได้จำนวนมาก

ในการหาปลานั้นจะใช้อวนและลอบ โดยการนำอวนไปวางไว้บริเวณที่มีปลาชุกชุม ส่วนลอบก็จะใช้เหยื่อใส่เข้าไปเป็นตัวล่อ พอถึงเวลากลับก็จะมาเก็บเอาอวนและลอบซึ่งจะมีปลาและสัตว์ทะเลต่างๆ ติดกลับไป

เมื่อนำปลาและสัตว์ทะเลต่างๆ กลับบ้านก็จะแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ในส่วนหนึ่งจะเอาไว้ขาย ซึ่งจะมีพ่อค้าคนกลางมารับที่สะพานปลา ส่วนที่เหลือก็จะเอามาปรุงเป็นกับข้าวสด เช่น น้ำพริกปลา ป่นปลา ปลาเผา ปลาปิ้ง ปลาย่าง ฯลฯ

ภาพที่ ๓ ปลาตากแห้ง

แต่ถ้ายังเหลือก็จะนำมาทำเป็นปลาตากแห้ง โดยนำปลาที่ได้มาขูดเกล็ด ตัดหัว ตักไส้ แล้วล้างให้สะอาด แล้วจึงนำปลาที่ได้มาผึ่งแดดไว้บนกระด้งที่มีตาถี่ๆ เพื่อให้น้ำระบายออกได้ง่าย เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้แล้วจึงนำปลามาผึ่งแดดเมื่อไม่ได้ออกเรือ คนในหมู่บ้านจะใช้เวลาว่างช่วยกันทำและซ่อมแซมเครื่องมือการทำประมง เช่น โป๊ะ โพงพาง ตาข่าย อวน ลอบ แห ตะขอเกี่ยวปู และแหลน เป็นต้น การทำในระยะแรกจะทำในลักษณะที่เรียกว่ากา “เอาแรง” เป็นการช่วยกันทำเพื่อแบ่งกันใช้ แต่ในปัจจุบันเป็นการทำในลักษณะเพื่อขาย กลายมาเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งช่วยเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนอย่างมาก

ในการทำประมงของคนในหมู่บ้านหาดวอนนภา นั้น เป็นการช่วยเหลือกันของคนในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นชุมชนมีรากฐานของระบบเครือญาติอยู่ กล่าวคือ จะใช้การนับถือเป็นที่ ๆ นื่อง ๆ พ่อแม่ปู่ย่าตายาย กัน ใครว่างก็จะมาช่วยเหลือกัน ครอบครัวในชุมชนหาดวอนนภาเป็นลักษณะของครอบครัวที่รวมญาติไว้ในที่แหล่งเดียวกัน ซึ่งคล้าย ๆ กับระบบสังคมในชนบทที่มักจะปลูกบ้านในเขตละแวกบ้านเดียวกันกับญาติพี่น้อง จึงทำให้มีการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้กับเด็ก

ปัญหาการทำประมงของชาวบ้านในหมู่บ้านหาดวอนนภาในปัจจุบัน ได้ถูกเอาเปรียบจากนายทุนที่มีเรือขนาดใหญ่ เข้ามาหาปลาในบริเวณหาดวอนนภา โดยใช้เรือยนต์ขนาดใหญ่ที่ชาว

บ้านเรียกว่าเรือคน โดยทำการประมงแบบเพื่อการค้าอย่างสมบูรณ์ คือใช้เรือที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะหาปลาชายฝั่ง ใช้อวนตาถี่และลากถึงพื้นทรายได้น้ำ เพื่อหาปลาหน้าดิน และปลาผิวน้ำในคราวเดียว สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวประมงรายเล็กในหมู่บ้านหาดวอนนภา

ชาวบ้านได้ร้องเรียนเรื่องนี้ต่อเทศบาลเมืองแสนสุขหลายครั้ง เพื่อขอความช่วยเหลือและให้เทศบาลจัดการกับเรื่องดังกล่าว โดยในขณะนี้ได้มีการจัดกลุ่มเกษตรประมงหมู่บ้านบางแสนล่าง (หมู่บ้านหาดวอนนภา) ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนในเบื้องต้น โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล รักษาระบบนิเวศทางทะเลให้คงอยู่ เพื่อนำทรัพยากรนั้นมาแปลงเป็นรายได้หมุนเวียนต่อไป รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์อาชีพประมงซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ไม่ให้หายไปจากหมู่บ้านแห่งนี้ เนื่องจากมีชาวประมงจำนวนไม่น้อยที่มีหนี้สินและผันตัวเองไปสู่อาชีพอื่น เช่น ค้าขาย หรือย้ายถิ่นที่อยู่ถาวรออกไปจากหมู่บ้าน

ในปัจจุบันได้มีการลงทุนด้านธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ โดยสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่หาดวอนนภา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีพของชุมชนหาดวอนนภาให้เปลี่ยนไปจากเดิมที่อาศัยอาชีพการประมงเพื่อยังชีพ มาเป็นการเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวแทน จึงสมควรอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะได้เข้ามาร่วมกันดูแล

รักษาชุมชนดั้งเดิมแห่งนี้ไว้ให้อยู่คู่ลูกหลานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. การทำวิจัยควรมีการศึกษาสำรวจมุมมองหลังของหมู่บ้านและชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะใช้ในการตั้งคำถาม เรียบเรียง วิเคราะห์ และประมวลผล

๒. การวิจัยกระบวนการผลิตของชาวประมงให้ได้อย่างลึกซึ้งในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาในวัฒนธรรมอื่น ๆ ของชาวประมงที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมการเมือง สังคม และการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ต่อไป

๓. จากผลกระทบของระบบทุนนิยมที่เข้ามาในชุมชนต่างๆ ผู้วิจัยควรศึกษาชุมชนอื่นๆ ร่วมด้วย เพื่อศึกษาว่าระบบทุนนิยมทำให้เกิดผลกระทบหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนเหมือนกันหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้งพึ่งพาตัวเองได้ในระยะยาว

๒. มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นแหล่งวิชาการหลักของชุมชนควรมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นที่พึ่งของชุมชนโดยให้ความช่วยเหลือเรื่องข้อมูลทางวิชาการทั้งการศึกษาวิจัยและให้องค์ความรู้ใหม่แก่ชาวบ้าน

๓. ชุมชนต่าง ๆ ควรมีการสร้างเครือข่าย (Network) ประชาชน หน่วยงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อสร้างพลังในการต่อรองกับอำนาจรัฐในกรณีที่ต้องการจะสื่อสารหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม

๔. สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุขควรมีบทบาทในการสนับสนุนสร้างทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพประมงให้แก่ชาวบ้านหาดวอนนภา รวมทั้งอนุรักษ์อาชีพประมง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน สืบทอดวิถีชีวิตชาวประมงของหมู่บ้านหาดวอนนภาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

บรรณานุกรม

กิ่งวาน เจริญสมุทรกุล. (๒๕๕๖, ๓ ตุลาคม). สัมภาษณ์.

งามพิศ สัตย์สรวง. (๒๕๖๖). ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และคติชาวบ้านเกี่ยวกับข้าว.

ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องวัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

_____. (๒๕๕๕). วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย: การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง.

กรุงเทพฯ: เท็กซัสแอนดเจอร์นัลพับลิเคชัน.

_____. (๒๕๕๖). การหน้าที่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสถาบันศาสนาในกรุงเทพมหานคร:

กรณีศึกษา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์และเทพมณเฑียร.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยา ขอบใจ. (๒๕๕๖, ๗ กันยายน). สัมภาษณ์.

จำรัส หน่อเนื้อ. (๒๕๕๖, ๒๕ สิงหาคม). สัมภาษณ์.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (๒๕๕๐). บ้านกับเมือง (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. (๒๕๖๓). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ทองปาน มั่นรอด. (๒๕๕๖, ๑๕ ตุลาคม). สัมภาษณ์.

ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล. (บรรณาธิการ). (๒๕๕๕). คนใน : ประสบการณ์ภาคสนามของ

นักมานุษยวิทยาไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ปริστα ตมภมิตร. (๒๕๕๖). การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากการเวนคืนที่ดิน

ของรัฐ : กรณีศึกษา ชุมชนแหลมฉบัง อ. ศรีราชา จ. ชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา

รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพลิน เตชะมา. (๒๕๕๖, ๑๐ ตุลาคม). สัมภาษณ์.

มนตรี ยิ้มละมัย. (๒๕๕๖, ๑๔ สิงหาคม). สัมภาษณ์.

มนัส ศรีนวล. (๒๕๕๖, ๑๖ กันยายน). สัมภาษณ์.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (๒๕๖๖). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : หลักการหาความรู้ วัตถุประสงค์

งานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงาน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ขอนแก่นการพิมพ์.

สมหมาย สุขสวัสดิ์. (๒๕๕๖, ๒๘ กันยายน). สัมภาษณ์.

สวัสดี หอมปลื้ม. (๒๕๕๖, ๕ กรกฎาคม). เทศมนตรีเทศบาลเมืองแสนสุข. สัมภาษณ์.

สังเวียน บุญสาย. (๒๕๔๖, ๖ สิงหาคม). สัมภาษณ์.

สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุข. (๒๕๔๓). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุข

(พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๔๗). ชลบุรี: กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานเทศบาลเมืองแสนสุข.

สุขศรี กัลลาณพันธุ์. (๒๕๓๕). หน้าที่ทางสังคมของพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวและการเปลี่ยนแปลง

ทางวัฒนธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านดงทอง ตำบลดงทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพัตรา สุภาพ. (๒๕๓๖). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (๒๕๓๘). การขัดเกลาทางสังคม ใน สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม มิ่งเจริญพร. (๒๕๔๖, ๒๑ กันยายน). สัมภาษณ์.

แอนนา มโนวรกุล. (๒๕๔๖, ๒๐ กรกฎาคม). เจ้าหน้าที่ฝ่ายชุมชน กองสวัสดิการสังคม

เทศบาลเมืองแสนสุข. สัมภาษณ์.

โอภาส วรศิริ. (๒๕๔๖, ๒๐ กรกฎาคม). ผู้อำนวยการกองช่างเทศบาลเมืองแสนสุข. สัมภาษณ์.